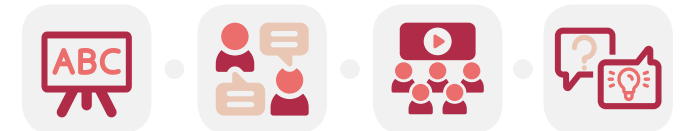

12. Роль медіа в поширенні мистецьких цінностей

Це урок-презентація, спрямований на виховання інтересу до мистецтва й покликаний дати уявлення про можливості медіа в поширенні мистецьких цінностей, а також продемонструвати форми популяризації класичних творів мистецтва. Важливим компонентом уроку є відео, які демонструє вчитель, тому без необхідного обладнання провести урок буде складно, тож необхідно подбати про обладнання.

Інтерактивна лекція: Нові форми існування відомих творів

Мета уроку

- » на прикладах мистецького втілення відомих творів поглибити розуміння учнями новітніх художніх практик;
- » ознайомити з новими формами існування творів мистецтва (зокрема різними інтерпретаціями).

Навички з інфомедійної грамотності

- » аналіз відео, зокрема адаптацій театральних вистав, екранізацій творів, кіномюзиклів;
- » розвиток дослідницьких умінь щодо застосування сучасних мультимедійних технологій для популяризації мистецької спадщини (наприклад, аудіовізуальних інсталяцій).

Що необхідно підготувати до уроку?

- » проектор, комп'ютер, доступ до інтернету;
- » презентацію.

Завдяки телебаченню ми нині можемо у прямій трансляції побачити театральні вистави з будь-якої точки світу. Особливістю прямої трансляції є те, що вона здійснюється з місця постановки без попереднього запису. Прямі трансляції переважно бувають до визначних дат або подій у житті театру, як-от відкриття або закриття театрального сезону, прем'єрні вистави, ювілейні постановки, опери з особливим складом запрошених виконавців, бенефіси, вечори пам'яті тощо.

Такі трансляції для глядачів можуть бути безкоштовними (трансляватися через домашні телеприймачі), так і платними, якщо здійснюються в певних приміщеннях (як правило це цифрові кінотеатри), куди заявлено платний вхід (переважно телеканали купують ліцензію — дозвіл на таку трансляцію). Приміром, таку форму останнім часом використовує оперний театр La Scala, відкриваючи новий сезон [1].

<https://www.askonasholt.com/royal-opera-house-covent-garden-announces-201819-season/>

Інтернет є потужним засобом впливу в сучасному медіапросторі, й він має великі можливості для підвищення інтересу користувачів до мистецької спадщини. Завдяки інтенсивному розвитку інтернет-технологій у XXI ст. з'явилася можливість онлайн-трансляцій театральних постановок. Наприклад, більшість відомих світових оперних театрів проводять регулярні інтернет-трансляції для своїх шанувальників (як-от нью-йоркська Metropolitan Opera, лондонський Covent Garden).

Багато для перегляду дати фрагмент прямої трансляції з Ла Скала чи іншого відомого оперного театру (2-3 хвилини).

Наприклад: https://www.youtube.com/watch?v=0aktXMaGLpU&list=PLo_35SBDk8w8I07y37X4tj_r2bdwtbE8h

РОЗКАЖІТЬ. Телевізійна або мережева трансляція театрально-концертного дійства є передусім засобом технічної передачі вистави в момент її сценічного здійснення. Завдяки використанню специфічних телевізійних прийомів (зміни планів, переміщенню камери, суміщенню кадрів тощо) виконавця наближають до глядача. А показ зацікавленої, схвильованої, розчуленої публіки в залі допомагає глядачеві повністю поринути в атмосферу дійства.

Але частіше по телебаченню транслуються вистави у формі **екранної версії** — **адаптації**. Спектакль знімають заздалегідь на сцені театру, а до виходу на екран його готує режисер, який активно застосовує засоби кіно — плани, ракурси, монтаж тощо та художні прийоми телемистецтва.

Для приміток:

Сучасні телевізійні фонди багаті (й постійно поповнюються) записами різноманітних вистав музичного і драматичного театру. Більшість із них знімають в умовах реальних театральних вечорів, і тоді в екранних версіях глядач спостерігає вмонтовані кадри із глядацького залу. Втім, для створення телеверсій окремі вистави можуть записуватися на театральній сцені в оточенні звичних декорацій, але за відсутності глядачів — не під час публічного показу. І тоді в екранній версії глядач спостерігає лише сценічний простір спектаклю.

 ЗАПИТАЙТЕ. Наведіть приклади прямих трансляцій мистецьких заходів (приміром, концертів відомих виконавців, творчих конкурсів тощо). Поміркуйте про роль телебачення в поширенні мистецтва.

РОЗКАЖІТЬ. Іншими формами нового життя театального твору є **екранізація** та створення **оригінальних екранних творів** спеціально для теле- чи кіноекрана.

- » Сутність екранізації полягає в режисерському прочитанні наявного сценічного твору художніми прийомами кінематографічного й телевізійного мистецтва — тобто зйомка кіно- чи телефільму за сюжетом і музикою відомої вистави (балету, опери, мюзиклу тощо). До цієї форми належать і мультиплікаційні версії відомих сценічних творів.
- » Екранізація театального твору передбачає створення теле-, кіно чи анімаційного фільму, знятого за сюжетом і музикою конкретного сценічного твору.
- » В українському кіно перші оперні екранізації з'явилися ще на початку його розвитку — «Наталка Полтавка» (1936) та «Запорожець за Дунаєм» (1937) режисера Івана Кавалеридзе. Ці улюблені українські опери ще не раз були екранізовані різними режисерами [1].

 ЗАПРОПОНУЙТЕ переглянути відеофрагменти (аналогічні фрагменти опери, створені в різні роки різними режисерами): екранізацій опери «Наталка Полтавка» (1936 <https://www.youtube.com/watch?v=Bd8HkjFREN4> та 1978 (<https://www.youtube.com/watch?v=J0i0XnrZln0> років створення);

«Запорожець за Дунаєм»: опера Семена Гулака-Артемівського; екранізації режисерів Івана Кавалеридзе (1937 р.) (<https://www.youtube.com/watch?v=PmJbb46MISM>), Василя Авраменка (1937 р.), Василя Лапокниша (1953 р.) (<https://www.youtube.com/watch?v=SF0b9YTuhlo>), Миколи Засєєва-Руденка (2007 р.)

 ЗАПИТАННЯ. Порівняйте інтерпретації опери різними кінорежисерами; технічні можливості кінематографа в різні періоди його розвитку. (Завдяки застосуванню якісного звуковідтворювального обладнання та введенню кольору сприймання твору набуло сучасніших рис, хоча цінність ранніх версій не зменшується, адже збереглися записи чудової акторської гри і вокальних голосів.)

Для приміток:

Поцікавтеся, екранізації яких відомих літературних творів було здійснено українськими телережисерами.

Кадри з екранізацій «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм»

Для приміток:

Екранізація є улюбленою формою популяризації й інших музично-театральних жанрів — балету, мюзиклу, оперети. Популярними картинами телеглядачів є: екранізовані оперети «Містер Ікс» (режисер Юлій Хмельницький), «Весілля в Малинівці» (режисер Андрій Тутишкін), «Принцеса цирку» (режисерка Світлана Дружиніна), роботи Яна Фріда «Сільва», «Летюча миша».

Великою популярністю серед телеглядачів користуються екранізовані мюзикли, наприклад «Звуки музики» (режисер Роберт Вайз), «Ісус Христос — Суперзірка» (режисер Норман Джевісон), «Привид опери» (режисер Джоел Шумахер) та ін.[1]

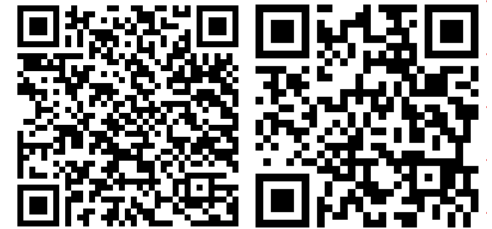
 ПРИМІТКА. Можна дати дітям завдання переглянути фрагмент театральної вистави та аналогічної кіноверсії твору (наприклад, оперету «Сільва» (<https://life.bodo.ua/afisha/spektakli/254-operetta-silva-v-kievskom-teatre-operetty>) та однойменний кіномюзикл 1981 року (<https://www.youtube.com/watch?v=Zc7lsBo7cQY>).

ЗАВДАННЯ. Поміркуйте про переваги кожного втілення літературного твору.

КОРОТКИЙ ТЕОРЕТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ.

При створенні мультиплікаційних опер і балетів автори змушені робити певні скорочення, щоб мультфільм тривав не більше 30 хвилин. Це зумовлено віком аудиторії — маленькими телеглядачами. Серед таких відомих творів — опера-мультфільм «Снігуронька» (режисер Іван Іванов-Вано), балет-мультфільм «Лускунчик» (режисер Борис Степанцев), мультфільм «Уявна опера» (режисер Паскаль Рулен), що складається з 12 коротких номерів — знаменитих арій з опер Моцарта, Верді, Бізе та ін.

Серед знаменитих фільмів студій Волта Діснея, створених на основі популярної музичної класики — «Фантазія» (1940 року) з її балетними епізодами (сюїтою з «Лускунчика», «Танцем годинників», «Весною священною») та «Фантазія 2000» з «Карнавалом тварин» [1].

Балет-мультфільм «Лускунчик», опера-мультфільм «Снігуронька» (кадри)

Оформлення диску «Уявна опера»

Для приміток:

Існують також опери, балети, мюзикли, оперети, створені спеціально для теле- чи кіноекрана, а отже вони не мають сценічного аналогу. Їх створюють композитор, режисер і хореограф у складі постановочної групи фільму. Найвідомішою кінооперою є твір французького режисера Жака Демі й композитора Мішеля Леграна «Шербурські парасольки». У фільмі немає жодного розмовного діалогу — лише спів. Структура фільму також відтворює будову опери — в ньому три акти «Від'їзд», «Розлука», «Повернення».

ПОСЛУХАЙТЕ пісню з фільму «Шербурські парасольки» <https://www.youtube.com/watch?v=4iBP4E2bPdI>

З-поміж найвідоміших **кіномюзиклів**, створених для телеекрана, — «Весь цей джаз» (режисер Боб Фосс), «Мулен Руж» (режисер Баз Лурман) та інші. Музичні комедії, що звучали з наших телеекранів упродовж багатьох десятиліть, — «Веселі хлоп'ята», «Волга-Волга», «Труффальдіно із Бергамо», «Мері Поппінс, до побачення» тощо — це, по суті, також оригінальні кіномюзикли.

Український екран початку XXI століття відзначився цілою низкою кіномюзиклів: «Вечори на хуторі поблизу Диканьки», «Шалений день, або одруження Фігаро», «Попелюшка», «За двома зайцями» та ін. До виконання вищеназваних творів були запрошені відомі естрадні виконавці, в них простежується наскрізна музична драматургія, рівноцінність акторської гри, співу та хореографії, — й ці ознаки дають усі підстави називати їх телемюзиклами.

ПІДСУМУЙТЕ. Отже, прямі трансляції мистецьких подій або їхні адаптації, екранізації відомих драматичних чи музичних творів або створення оригінальних мистецьких телепродуктів — це новий спосіб існування твору мистецтва, спосіб пропагувати й поширювати мистецтво в нашому соціумі [1].

РОЗКАЖІТЬ. Нині завдяки залученню комп'ютерних та медійних технологій з'являються нові форми презентації, популяризації (іноді нової інтерпретації) мистецької спадщини:

- » інтерактивні вистави,
- » аудіовізуальні інсталяції,
- » телевізійні та кіноінтерпретації тощо.

І це важливо, адже мистецтво — це емоційний, ціннісний досвід людства, який об'єднує людей різних націй, континентів і віросповідань.

Сучасні інтерпретації класичних мистецьких творів із використанням комп'ютерних технологій, різноманітних художніх поєднань — це захопливі видовища, що залучають до мистецтва велику аудиторію.

Наприклад, балетно-акробатична інтерпретація балету Петра Чайковського «Лебедине озеро», яку створили митці із Шанхая, змушує, затамувавши подих, спостерігати за неймовірними трюками виконавців. Хореограф Жао Мінг поєднав класичний балет і стародавню китайську акробатику. Це казка з оригінальним хореографічним, сценічним, світлотехнічним, відеографічним та акробатичним наповненням, де використано найсучасніші світові технології.

 ВІДЕО. Фрагмент «Лебединого озера» Петра Чайковського у виконанні шанхайського балету (хореографія Жао Мінг) <https://www.youtube.com/watch?v=QKf8h3anWIY>

РОЗКАЖІТЬ. Прикладом поєднання мистецтва й медіатехнологій є австралійські інтерактивні арт-проекти «Ван Гог. Полотна, що ожили» та «Від Моне до Сезанна. Французькі імпресіоністи», у яких витвори митців рухаються і звучать, а глядач перебуває всередині цього руху. Це не виставка у класичному розумінні. Тут полотна не висять на стінах, а проєктуються на великі монітори, ніби оживаючи для глядачів. Сюжети картин плавно змінюються, все це відбувається під музику, яка допомагає зануритися в атмосферу тих часів. Картини під музику змінюють одна одну. Їх зображення відтворюються на великій кількості екранів різних розмірів і форм, розташованих навіть на підлозі.

Завдяки сучасним технологіям глядач може розглянути твори великих майстрів у найдрібніших деталях і в найнесподіваніших ракурсах.

Цікаво, що такі проекти дуже зацікавлюють відвідувачів класичним мистецтвом. Переживши унікальний мультисенсорний досвід і подивившись на світ митців із нового незвичайного ракурсу, відвідувачі продовжують ознайомлення з творчістю митців на сторінках книжок і в музеях [1].

Для приміток:

 ВІДЕО. «Від Моне до Сезанна. Французькі імпресіоністи» (https://www.youtube.com/watch?v=ukea_qQNDyE)

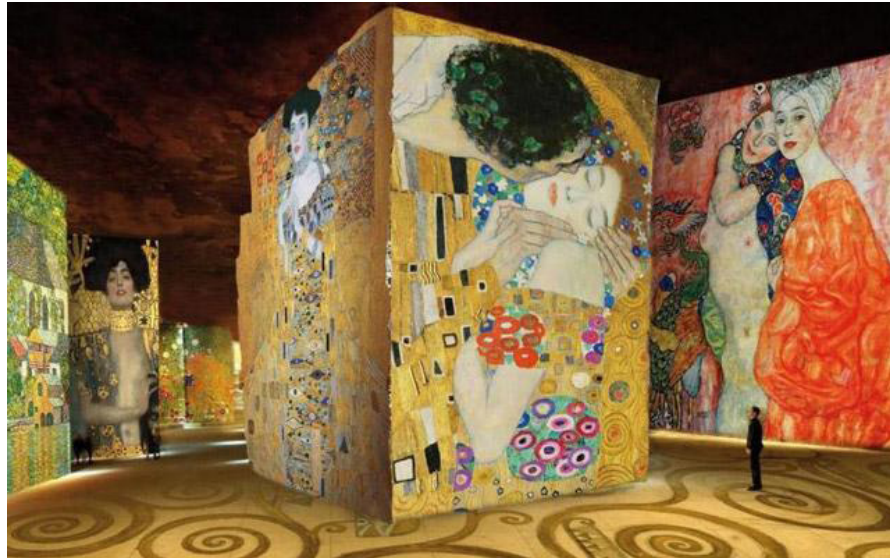
Для приміток:

https://lh3.googleusercontent.com/FDqsFecu5atEaiqJXLzTjvh1TSHVwSNrQXk5x8HWnE_0SF4gxUL61rOJTXjSeS6AH5fAKQ=s168

Париж: захоплива цифрова виставка творів Густава Клімта <http://golem13.fr/klimt-atelier-des-lumieres>

https://lh3.googleusercontent.com/ru9YE-JROxP00E_np2pAWzXvu-GuNfioEcgxO8qg4SCEZEpmj15ucYTpgkPNhSg6LIUWQ=s136

 ЗАПИТАЙТЕ. Які враження викликала у вас експозиція творів митців? Що посилює емоційність сприйняття? Чи доцільно дібрано музичний супровід? Поясніть свої думки.

РОЗКАЖІТЬ. Однією з візитівок Гонконгу є світлове шоу «Симфонія вогнів», яке вражає масштабністю й різнобарв'ям. Його проводять на дахах і стінах сорока гонконзьких хмарочосів, які підсвічуються різнокольоровими вогнями, і перед глядачами з'являються химерні казкові дракони, герої народних китайських переказів, красиві квіти й різноманітні геометричні фігури. Крім світла прожекторів, одночасно запускаються феєрверки та звучить гучна класична музика в сучасній обробці. Шоу складається з п'яти актів, кожен із яких сповнений таємного змісту, як це здавна прийнято в китайських традиціях: пробудження, життя, спадщина, співпраця, святкування. Фінал — найбільш разюча частина «Симфонії», коли калейдоскоп вогнів буквально «підриває» нічний простір, із дахів хмарочосів угору спрямовуються вогні феєрверків, а врочиста музика доповнює святковий настрій.

 Перегляд ВІДЕО. Симфонія вогнів у Гонконгу (<https://www.youtube.com/watch?v=xP9YXELwupg>).

РОЗКАЖІТЬ. Ще одне дивовижне видовище — світло-музичні фонтани, що чарують глядачів у багатьох місцях світу. Зокрема, в Україні в м. Вінниці відкрито плавучий світло-музичний фонтан, разючі шоу якого відбуваються під супровід музики відомих композиторів минулого й сучасності. Раніше відвідувачі Праги мали змогу побачити там видовище світло-музичних фонтанів (Кржіжікови фонтани в парку Стромовка), однак станом на 2019 рік вони не працюють.

 ЗАПИТАННЯ. Поцікавтеся, де ще в Україні є світло-звукові шоу із фонтанами. Чим вони цікаві?

Фонтан у Вінниці (<https://www.youtube.com/watch?v=b8R5yxR9m2k>).

 ЗАПИТАЙТЕ. Які форми поширення мистецької спадщини існують у наш час? (Прямі трансляції, екранізації, адаптовані телеверсії мистецьких подій, застосування різноманітних технологій для нових мистецько-технічних інтерпретацій твору.)

Яку роль відіграють телебачення й кінематограф у популяризації творів мистецтва? (Максимально поширює їх серед величезної глядацької аудиторії — журналістське висвітлення подій, прямі трансляції, адаптовані версії, екранізації тощо.)

Для приміток:

СЛОВНИК:

Екранізація - втілення літературних творів (прози, поезії, драматургії) засобами кіномистецтва.

Для приміток:

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Мистецтво: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт навч. закл. // О.В.Гайдамака. — К. : Генеза, 2017. — С. 154–159.
2. Мистецтво: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт навч. закл. // Н.В. Назаренко, Н.В. Чен, Д.О. Севастьянова, М.М. Мерзлікіна. — Харків : Оберіг, 2017. — С. 220–223.
3. Paris : une exposition numérique immersive sur Gustav Klimt [Електронний ресурс] // Golem13. — 03.05.2018. — Режим доступу до ресурсу: <http://golem13.fr/klimt-atelier-des-lumieres>.
4. Джаз, балет і баскетбол: 50 найцікавіших версій «Щедрика» [Електронний ресурс] // UaModna. — 27.12.2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://uamodna.com/articles/dzhaz-balet-i-basketbol-50-naycikavishyh-versiy-schedryka>.

ВІДЕО

1. Океан Ельзи, «Без меж» [концерт до 25-річчя незалежності на стадіоні «Дніпро-Арена»] [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Телеканал 1+1». — 25.08.2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=z4Vvf6MxjMI>.
2. Rigoletto (Teatro alla Scala) [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Teatro alla Scala. — 15.11.2012. — Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=0aktXMaGLpU&list=PLo_35SBDk8w8I07y37X4tj_r2bdwtbE8h.
3. Наталка Полтавка (1936), фільм-опера [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Три Танки». — 30.12.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=Bd8HkjFREN4>.
4. Наталка Полтавка (1978), фільм-опера [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Марина Скрыпник». — 08.05.2012. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=J0i0XnrZln0>.
5. Запорожец за Дунаем / Cossacks Beyond the Danube (1937) [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Классика советского кино (официальный канал)». — 28.07.2014. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=PmJbb46MISM>.
6. Запорожец за Дунаем — Украинфильм (1937) [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Public Domain. — 29.11.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=SFOb9YTuhlo>.

7. Шербургские зонтики [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Veselonik. — 06.08.2012. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=4iBP4E2bPdl>.
8. Guangdong Acrobatic Troupe of China Swan Lake [Електронний ресурс] // Ютуб-канал TheBunduBallerina. — 27.07.2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=QKf8h3anWIY>.
9. От Моне до Сезанна. Французские импрессионисты (2015) [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Oleg Pavlov. — 19.01.2015. — Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=ukea_qQNDyE.
10. Гонконг, шоу небоскребов [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Жанка Англичанка». — 10.05.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=xP9YXELwupg>.
11. Винницкий фонтан 2015 [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Stalin. — 04.05.2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=b8R5yxR9m2k>.
12. Віталій Козловський — Знаєш [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Boris Land. — 18.03.2009. — Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=ljH62V_oERM.
13. Олег Скрипка «Щедрик» [Електронний ресурс] // Ютуб-канал Oleg Skrypka. — 18.12.2010. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=JPDnjq9fTLw>.

Для приміток:

Автори уроку: Олена Гайдамака, Вікторія Піщанська

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Навчальні матеріали розроблені в межах проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», що виконують міжнародна організація IREX та її українські партнери: МБФ «Академія української преси» і StopFake, за сприяння Міністерства освіти і науки України і підтримки Державного департаменту США та Міністерства закордонних справ і справ Співдружності націй Великої Британії.